

Punt 3 | Debat i votació de la proposta de tramitació directament i en lectura única davant el Ple

Proposta per a presentar a la Mesa del Congrés dels Diputats la Proposició de llei de modificació de la prescripció dels delictes contra la llibertat sexual comesos contra menors d'edat

270-00007/13

PRESENTACIÓ: GP PSC-UNITS, GP ERC, GP JXCAT, GP ECP

Reg. 118174 / Admissió a tràmit: Mesa del Parlament, 16.01.2024

A la Mesa del Parlament

Alícia Romero Llano, portaveu del Grup Parlamentari Socialistes i Units per Avançar, Marta Vilalta i Torres, portaveu del Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana, Mònica Sales de la Cruz, portaveu del Grup Parlamentari de Junts per Catalunya, David Cid Colomer, portaveu del Grup Parlamentari d'En Comú Podem, d'acord amb el que estableixen els articles 176, 11.b i 138.2 del Reglament del Parlament, presenten la proposta per a presentar a la Mesa del Congrés dels Diputats següent la proposició de llei, i que aquesta sigui tramitada pel procediment de lectura única:

Proposta per a presentar a la Mesa del Congrés dels Diputats la Proposició de llei de modificació de la prescripció dels delictes contra la llibertat sexual comesos contra menors d'edat

Exposició de motius

I

Hi ha un elevat consens, de caràcter transversal, a la societat espanyola sobre el fet que els delictes sexuals contra menors constitueixen una greu vulneració de drets humans i un important problema de salut pública. La realització d'estudis pioners en psicologia ha posat de manifest una elevada prevalença d'abusos sexuals infantils, de manera que en una mostra de poblacional estatal, s'ha detectat que aquesta configura un 22,5% en el cas de les dones i un 15,2% en el cas dels homes. La campanya del Consell d'Europa «*Uno de cada Cinco para la prevención de la violencia sexual contra los niños/as. ¿Se trata realmente de Uno de Cada Cinco?*» va estimar una prevalença semblant, del 20%, per a la població europea. Pel que fa a la incidència, segons dades de «*L'Informe sobre delitos contra la libertad y la indemnidad sexual*» elaborat pel Ministeri de l'Interior, l'any 2021 en el 48,96% de les denúncies per delictes contra la llibertat sexual, la víctima era menor d'edat. Tot i aquestes xifres tan elevades, es calcula que només es denuncia un 4% dels casos d'abús sexual infantil. D'aquests casos, segons l'informe de Save the Children «*Ojos que no quieren ver*», del 2018, quan es produeix un cas d'abús sexual si la víctima és un infant o un adolescent, es posa de manifest que únicament un 30% acaben en sentència. Finalment, i als efectes de seguir contextualitzant l'abast d'aquesta problemàtica tant greu com és la violència sexual contra els menors, cal destacar que un estudi fet per Educo i la Universitat Pontifícia de Comillas el 2018, utilitzant una metodologia summament conservadora, va estimar en 979 milions d'euros anuals els costos socials de la dita violència sexual a l'Estat espanyol.

Hi ha una abundant evidència científica que posa de manifest les múltiples barres intrapsíquiques, interpersonals i socials que dificulten la denúncia primerenca per part de les víctimes d'aquests delictes. Això fa que en molts casos la víctima no reveli els abusos o els reveli de manera diferida anys o dècades després del delicte, quan ja és una persona adulta. Això es deu, en gran part, al fet que els abusos sexuals infantils tenen un greu impacte negatiu en el desenvolupament evolutiu del menor i generen seqüeles no només a curt i mitjà termini, sinó freqüentment també a llarg termini, i constitueixen una font important de patiment en l'edat adulta. Hi ha estudis que demostren que els menors abusats sexualment pateixen ja d'adults taxes més elevades de problemes mèdics, psicològics, socials i laborals greus, en comparació amb menors que no han patit abusos. Per això, habitualment només quan la víctima ha estat capaç de processar i integrar l'experiència traumàtica i estabilitzar les seqüeles que li ha produït, es troba en disposició de fer front al problema i presentar una denúncia. Les organitzacions que atenen víctimes de violència sexual infantil recorden que aquestes víctimes no denuncien quan volen, sinó quan poden.

D'acord amb l'evidència científica descrita, durant l'última dècada han augmentat exponencialment al nostre país el nombre de casos revelats a l'opinió pública de víctimes ja adultes que denuncien haver patit abusos sexuals durant la infància comesos en múltiples institucions que atenen infants i adolescents (religioses, educatives esportives, d'oci i lleure). S'ha constatat sovint que les persones acusades acumulen un alt nombre de denúncies de múltiples víctimes, per actes suposadament comesos durant un període de temps prolongat. Tanmateix, habitualment no s'ha pogut concloure un procés penal sobre aquests fets perquè en el moment de la denúncia els suposats delictes ja havien prescrit.

Aquest fenomen prescriptiu, semblant a l'observat en estats del nostre entorn, qüestiona l'efectivitat de la pena en els delictes sexuals contra menors.

La Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència vers la violència, ja va reconèixer la necessitat d'ampliar el termini de prescripció dels delictes sexuals contra menors. En l'exposició de motius argumentava que aquesta mesura tenia l'objectiu d'evitar l'existència d'espais d'impunitat, ja que en aquests delictes s'ha demostrat estadísticament que són de lenta assimilació en les víctimes en el pla psicològic, i per tant, moltes vegades, de detecció tardana. Per aquest motiu, en la disposició final sisena, apartat deu es va modificar l'apartat 1 de l'article 132 del Codi Penal, que regula l'inici del còmput del termini de prescripció en aquests delictes, que es va establir a partir que la víctima compleix els trenta-cinc anys. Això implica que el gruix dels abusos sexuals infantils prescriu en l'espai temporal en el que la víctima té entre quaranta i quaranta-cinc anys, encara que una minoria de casos especialment greus poden prescriure quan en compleixi 55. Tot i que aquesta modificació del Codi penal va comportar indubtablement un avenç, l'opinió majoritària entre els col·lectius de víctimes va ser que en el futur caldria una nova reforma per a elevar el nivell d'ambició de la norma penal en aquest àmbit.

II

L'Informe jurídic i tècnic impulsat per la fundació xilena «Derecho al Tiempo» «*Por una ley de derecho al tiempo española. Proyecto de ley de imprescriptibilidad en los delitos sexuales contra menores de edad: propuesta de lege ferenda*» estableix la manca d'idoneïtat de la normativa espanyola actual per a garantir el dret a la tutela judicial efectiva de les víctimes d'aquests

drets, en mantenir de manera innecessària alts nivells d'impunitat per a aquests crims. Finalment, s'analitza la plena constitucionalitat d'una proposta de «*lege ferenda*» que estableixi la imprescriptibilitat per a aquests delictes, a partir de l'anàlisi de la jurisprudència consolidada del Tribunal Constitucional que conclou que correspon al legislador determinar el règim jurídic de la prescripció tenint en compte el principi de seguretat jurídica i en base a les decisions que li correspon adoptar en matèria de política criminal (SSTC 169/2021, 63/2001, 157/1990) i el Tribunal Europeu de Drets Humans d'Estrasburg (STEDH 1996, Stubbings, Regne Unit).

L'informe ressalta que l'Estat espanyol ha adquirit l'obligació, mitjançant la ratificació de tractats internacionals de drets humans, de garantir el dret fonamental a la tutela judicial efectiva (art. 24.1 CE), modalitat d'accés a la jurisdicció, de les víctimes de delictes sexuals contra menors. Tant el Conveni del Consell d'Europa per a la protecció dels nens contra l'explotació i l'abús sexual fet a Lanzarote el 25 d'octubre de 2007 i ratificat per l'Estat espanyol el 12 de març de 2009, com el Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica fet a Istanbul l'11 de maig de 2011 i ratificat el mateix dia per l'Estat espanyol estableixen en els articles 33 i 58 respectivament l'obligació dels estats part d'assegurar que les lleis penals que regulen la institució de la prescripció tinguin una durada suficient per permetre l'inici efectiu de les actuacions judicials després de que la víctima hagi arribat a la majoria d'edat i sigui proporcional a la gravetat del delicte. En els mateixos termes es pronuncia l'article 13.2 de la Directiva 2011/93/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 13 de desembre de 2011 relativa a la lluita contra els abusos sexuals i l'explotació sexual dels menors i la pornografia infantil i per la que se substitueix la Decisió marc 2004/68/JAI del Consell. La rellevància d'aquestes normes internacionals respecte de la normativa interna i el fet que formen part de l'ordenament jurídic intern una vegada han estat ratificats oficialment per l'Estat espanyol troba el seu fonament en els articles 10.2 i 96 de CE.

Finalment i en el pla internacional, destacar que l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa, en la Resolució 2330 (2020), «*Abordar la violència sexual contra els infants: intensificar l'acció i la cooperació a Europa*» va fer recomanacions als estats part per a abordar la violència sexual contra nens, nenes i adolescents. En l'apartat 6.1.4 demana als estats membres abolir el termini de prescripció de la violència sexual contra els infants, o almenys vetllar perquè els terminis de prescripció de la violència sexual contra menors en el dret civil i penal, siguin proporcionals a la gravetat del presumpte abús i, en tot cas, no inferiors a trenta anys després que la víctima hagi complert els divuit anys.

Aquestes recomanacions són congruents amb l'evidència científica disponible sobre el fenomen de la denúncia tardana en els casos d'abús sexual contra menors. Els estudis científics internacionals recents de més qualitat estableixen que com a mínim les víctimes d'abusos sexuals infantils denuncien de mitjana quan tenen quaranta-dos anys, encara que hi ha estudis en què l'edat mitjana de denúncia és fins i tot més tardana. Per exemple, el 2017 la Reial Comissió Australiana sobre abusos sexuals en institucions, amb una mostra de 4.404 víctimes, va establir una edat mitjana de denúncia de quaranta-quatre anys. Un estudi de la comissió d'investigació alemanya sobre abusos sexuals en institucions publicat el 2014, amb una mostra de 1.050 víctimes, va establir que l'edat mitjana de denúncia era de cinquanta-dos anys i un estudi fet pel *think*

tank de protecció a la infància Child USA, en què es va analitzar una mostra de 1.576 víctimes dels Boy Scouts, va establir una edat mitjana de denúncia de quaranta-dos, encara que el 50% de les víctimes van denunciar a partir del cinquanta anys.

Per tant, i com a conclusió preliminar analitzat el dret comparat s'observa una tendència creixent als estats occidentals, durant la darrera dècada, a ampliar o eliminar el termini de prescripció en els delictes sexuals contra menors. Actualment, onze dels vint-i-set estats de la UE, han aprovat la imprescriptibilitat dels delictes sexuals contra menors, com a mínim dels delictes més greus. Almenys trenta dos estats han aprovat la imprescriptibilitat total o parcial de l'acció penal en els delictes sexuals contra menors, en aquest sentit podem destacar els països d'Europa com el Regne Unit; Irlanda; Islàndia; Noruega; Suècia; Dinamarca; Estònia; Letònia; Holanda; Bèlgica; Luxemburg, Àustria; Suïssa; Croàcia; Sèrbia; Hongria; Polònia; Romania; Xipre; Geòrgia; i a escala global la imprescriptibilitat està contemplada a altres països com Canadà; EUA (a escala federal i en quaranta-quatre estats); Mèxic (a nivell federal); El Salvador; Colòmbia; Equador; Perú; Xile; Sud-àfrica; Corea del Sud; Austràlia i Nova Zelanda.

III

La Llei orgànica 5/2010, de 22 de juny, de modificació de la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, va abordar una modificació profunda de la institució de la prescripció dels delictes establerta als articles 131 i següents. Amb l'objectiu d'augmentar la seguretat jurídica, es va optar per una regulació detallada de la prescripció per a posar fi a les diferències interpretatives sorgides en la seva aplicació, i d'entre altres qüestions es va abordar el problema dels efectes que podia tenir per a la interrupció de la prescripció la presentació de denúncies o querelles. Juntament amb el replantejament del règim processal de la prescripció es varen revisar alguns aspectes de la seva regulació substantiva. La impunitat deguda a la prescripció de certs delictes castigats amb penes de no excessiva gravetat (estafes, delictes urbanístics, per exemple, o alguns delictes contra l'Administració pública), el descobriment i la investigació dels quals resultaven extremadament complexos i dilatats, va comportar l'elevació del termini mínim de prescripció dels delictes a cinc anys. Aquestes modificacions en matèria de prescripció es van completar amb la declaració de la imprescriptibilitat dels delictes de terrorisme en el cas d'haver causat la mort d'una persona, la qual es va afegir a la imprescriptibilitat ja prevista pels delictes de lesa humanitat i genocidi i delictes contra les persones en cas de conflicte armat introduïda per la Llei orgànica 15/2003 del 23 de novembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal.

En aquest sentit, cal destacar que l'exposició de motius de la Llei orgànica va justificar la imprescriptibilitat afirmant que *«El fonament de la institució de la prescripció es troba vinculat majoritàriament a la falta de necessitat d'aplicació de la pena després del transcurs d'un cert temps. La reforma es fonamenta en aquest punt en el fet que aquesta premissa no es pot complir davant de conductes delictives que presenten les característiques del tipus esmentat.»* Aquesta argumentació és clarament extrapolable als supòsits de la prescripció de delictes contra la llibertat sexual comesos contra els menors.

Posteriorment, encara que la reforma feta per la Llei orgànica 8/2021 va representar com hem vist anteriorment, una millora significativa respecte a la

situació prèvia, tan l'evidència científica, el dret comparat i les recomanacions d'organismes internacionals demostren que Espanya encara no compleix els estàndards mínims internacionals i europeus que garanteixin la tutela judicial efectiva, modalitat d'accés a la jurisdicció de les víctimes de delictes sexuals contra la infància, i incompleix els compromisos internacionals adquirits als quals ens hem referit anteriorment. Per això cal reformar el Codi Penal per tal que la institució de la prescripció de determinats delictes contra la llibertat sexual, quan les víctimes són menors d'edat es pugui equiparar a les legislacions dels estats homòlegs del nord d'Europa, de manera que s'apliqui així la recomanació de la Resolució 2330 (2020) de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa. El *gold standard* que ha establert a escala europea aquest darrer organisme ha de ser una guia que marqui l'actuació pública, i, per la seva especial significació i transcendència, s'ha d'atendre amb la màxima celeritat possible i amb la prioritat més absoluta. Per tant, és necessari remarcar que en els tipus de delictes sexuals quan les víctimes són menors, l'exercici de l'acció penal és diferent respecte d'altres delictes, de manera que la fonamentació de la imprescriptibilitat que aquesta norma planteja, no és fonamentada únicament en la gravetat del delicte sinó fonamentalment en la determinació del moment en què la víctima està en condicions d'iniciar l'acció penal.

IV

La llei s'estructura en dos articles i una disposició final. Pel que fa a l'article primer es modifiquen els articles 131.3; 132.1 i 133.2 de la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal. En aquest sentit, la reforma adopta la solució majoritària adoptada en països del nostre entorn consistent en reservar la imprescriptibilitat per als delictes de més gravetat.

Per aquest motiu, es modifica l'article 131.3 que estableix la imprescriptibilitat per determinats delictes quan les víctimes són menors d'edat. En concret, la proposta es refereix als delictes contra la llibertat sexual que tenen la consideració de greus segons la classificació establerta per l'article 13.1 del Codi penal és a dir, aquells que segons l'article 33.2 del Codi penal són castigats amb una pena greu de presó superior a cinc anys.

Pel que fa a l'article 132.1 del Codi penal es modifica la data d'inici del còmput de la prescripció, per a la resta dels delictes contra la llibertat sexual comesos contra menors, a fi i efecte de garantir que la víctima tingui com a mínim fins als cinquanta anys per a denunciar els fets, cosa que s'aconsegueix elevat l'inici del còmput del termini de prescripció de l'acció penal fins als quaranta-cinc anys de la víctima.

Així mateix, per una qüestió de coherència legislativa s'introdueix a l'apartat 2 de l'article 133 del Codi penal la imprescriptibilitat de les penes imposades per sentència ferma, per tal de garantir que en tots els delictes en què l'acció penal és imprescriptible, també ho sigui el compliment de la pena imposada pels tribunals de justícia.

Amb relació a l'article segon es modifica l'article 15.1 de la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors. Actualment aquest article ja establia una règim especial, en el seu numeral 1º que regula una excepció per als delictes contra la vida i la llibertat sexual, que es regeixen per les normes de prescripció contingudes en el Codi Penal. Precisament aquesta connexió obliga a modificar aquest article per tal d'aplicar un règim de prescripció diferenciat per al delictes sexuals comesos per menors d'edat i on la víctima és menor d'edat, mantenint, en aquests casos, el règim

que ja els hi és d'aplicació en l'actualitat. Per aquest motiu s'estableix que en aquests casos, el termini màxim de prescripció per aquest delictes és fins als deu anys a partir dels trenta cinc anys de la víctima, o, si aquesta mor abans, des del moment de la mort.

Finalment, s'introdueix la disposició final única que regula l'entrada en vigor de la norma.

**Proposta per a presentar a la Mesa del Congrés dels Diputats
la Proposició de llei de modificació de la prescripció dels de-
lictos contra la llibertat sexual comesos contra menors d'edat**

**«Article Primer. Modificació de la Llei orgànica 10/1995, del
23 de novembre, del Codi penal**

1. Es modifica l'apartat 3 de l'article 131, que queda redactat de la forma següent:

"3. Els delictes de lesa humanitat i de genocidi i els delictes contra les persones i els béns protegits en cas de conflicte armat, llevat dels castigats a l'article 614, no prescriuen en cap cas.

Tampoc no prescriuen els delictes de terrorisme, si han causat la mort d'una persona; ni els delictes contra la llibertat sexual quan la víctima és una persona menor d'edat, si la pena màxima assenyalada en el delictes és de presó de cinc anys o més."

2. Es modifica l'apartat 1 de l'article 132 que queda redactat de la forma següent:

"1. Els termes que preveu l'article precedent es computen des del dia en què s'hagi comès la infracció punible. En els casos de delictes continuats, delictes permanents, així com en les infraccions que exigeixin habitualitat, aquests termes es computen, respectivament, des del dia en què es va fer l'última infracció, des que es va eliminar la situació il·lícita o des que va cessar la conducta.

En els delictes d'avortament no consentit, lesions, contra la llibertat, de tortures i contra la integritat moral, contra la intimitat, el dret a la pròpia imatge i la inviolabilitat del domicili, i contra les relacions familiars, exclosos els delictes que estableix el paràgraf següent, quan la víctima sigui una persona menor de divuit anys, els termes es computen des del dia en què aquesta hagi assolit la majoria d'edat, i si mor abans d'assolir-la, a partir de la data de la mort.

En els delictes de temptativa d'homicidi, de lesions dels articles 149 i 150, en el delictes de maltractament habitual previst a l'article 173.2, en els delictes contra la llibertat sexual, i en els delictes de tràfic d'éssers humans, quan la víctima sigui una persona menor de divuit anys, i que no es trobin en cap dels supòsits previstos de imprescriptibilitat, els termes es computen des que la víctima compleixi els quaranta-cinc anys d'edat, i si mor abans d'arribar a aquesta edat, a partir de la data de la mort."

3. Es modifica l'apartat 2 de l'article 133, que queda redactat de la forma següent:

"2. Les penes imposades pels delictes de lesa humanitat i de genocidi i pels delictes contra les persones i els béns protegits en cas de conflicte armat, llevat dels castigats a l'article 614, no prescriuen en cap cas.

Tampoc no prescriuen les penes imposades per delictes de terrorisme, si aquests han causat la mort d'una persona; ni les penes imposades per delictes contra la llibertat sexual amb penes assenyalades de presó de cinc anys o més, quan la víctima és una persona menor d'edat."»

Article segon. Modificació de la Llei orgànica 5/2000, del 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors

Es modifica l'apartat 1 de l'article 15, que queda redactat de la forma següent:

"1. Els fets delictius comesos pels menors prescriuen:

1r. D'acord amb les normes del Codi penal, quan es tracti dels fets delictius tipificats en els articles 138, 139, 179, 180 i 571 a 580 del Codi penal o qualsevol altre sancionat en el Codi penal o en les lleis penals especials amb pena de presó igual o superior a quinze anys.

2n. Al cap de deu anys, quan es tracti dels fets delictius tipificats en els articles 179 i 180 del Codi penal o qualsevol altre delictes contra la llibertat sexual sancionat amb pena de presó igual o superior a quinze anys, quan la víctima sigui una persona menor d'edat. En aquests delictes, els terminis de prescripció es computen des que la víctima compleixi els trenta-cinc anys d'edat, i si mor abans d'assolir aquesta edat, a partir de la data de la mort.

3r. Al cap de cinc anys, quan es tracti d'un delictes greu sancionat en el Codi penal amb pena superior a deu anys.

4t. Al cap de tres anys, quan es tracti de qualsevol altre delictes greu.

5è. Al cap d'un any, quan es tracti d'un delictes menys greu.

6è. Al cap de tres mesos, quan es tracti d'una falta."»

Disposició final única. Entrada en vigor

Aquesta Llei orgànica entra en vigor l'endemà d'haver estat publicada en el *Butlletí Oficial de l'Estat*.

Palau del Parlament, 18 de desembre de 2023

Alícia Romero Llano, GP PSC-Units; Marta Vilalta i Torres, GP ERC; Mònica Sales de la Cruz, GP JxCat; David Cid Colomer, GP ECP, portaveus
